

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»**

Кафедра педагогіки та психології

**РОБОЧА ПРОГРАМА
освітнього компонента
ОДФ 2. 22 ЕТНОПСИХОЛОГІЯ
(шифр і назва навчальної дисципліни)**

Підготовки

бакалаврів
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

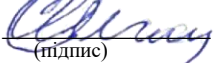
Дніпро-2024

Робоча програма освітнього компонента ОДФ 2. 22 Етнопсихологія спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів для здобувачів вищої освіти IV курсу.

Розробник: Сапожников С. В., д. пед. н., професор

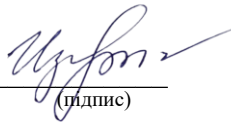
Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від «26» серпня 2024 року № 01

Зав. кафедри (підпис) Станіслав САПОЖНИКОВ, док. пед. наук, професор

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «28» серпня 2024 року

Завідувач навчально-методичного відділу

(підпис)

Інна ЗЕРКАЛЬ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Нормативна	Нормативна
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом ОДФ 2. 03 Загальні основи педагогіки ОДФ 2. 07 Вікова психологія ОДФ 2. 08 Педагогічна психологія ОДФ 2. 10 Історія психології	
Курс	IV	IV
Семестр	8	11-12
Загальний обсяг годин / кредитів	90/3	90/3
Кількість змістовних модулів	2	2
Годин на аудиторне вивчення	55	12
Годин на самостійне вивчення	35	78
Форма підсумкового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є підвищення рівня компетентностей студентів у галузі вивчення етнічної свідомості та самосвідомості, підготовка їх до діяльності в умовах зростаючої міжетнічної взаємодії в усіх сферах життя, а також набуття первинних практичних навичок професійної діяльності у взаємодії із представниками інших національних культур.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Етнопсихологія» є:

- отримати базові знання про сутність, особливості, проблеми та тенденції розвитку етнічної психології та етносу взагалі, про розвиток цієї навчальної та наукової дисципліни у світі та в Україні;

- набути базові знання про психологічні особливості етносу на різних етапах його розвитку, про закономірності, джерела та чинники змін національної свідомості й самосвідомості, національний характер та ментальність, механізми національної ідентифікації та етнічної стереотипізації, психологію міжетнічних відносин, про базові теоретичні концепції та підходи щодо цих питань;

- формування первинних практичних навичок щодо застосування одержаних теоретичних знань для аналізу особливостей національної психології різних країн і народів, а також для врахування цього в ході професійної діяльності, зокрема – у взаємодії із представниками інших національних культур.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Етнопсихологія» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду **компетентностей**.

Компетентності, що формуються:

- ЗК 1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 4.** Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7.** Здатність генерувати нові ідеї, виявляти, ставити та вирішувати завдання у процесі професійної діяльності і практичних ситуаціях.
- СК 1.** Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК 2.** Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК 3.** Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації раннього втручання).
- СК 4.** Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК 10.** Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК 11.** Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання:

- ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- ПРН 2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- ПРН 19. Здійснювати психологічну діяльність, зокрема під час вирішення конфліктів, психологічному консультуванні та психотерапевтичній роботі із представниками певного етносу.

Після вивчення курсу “Етнопсихологія” студент повинен **знати:**

- предмет, завдання та методи дослідження етнопсихології;
- основні поняття етнопсихології;
- основні статичні характеристики етносу (психічний склад етносу, архетипи, ментальність, національний характер, національна свідомість, етнічна самосвідомість);
- основні динамічні характеристики етносу, такі як національні почуття, етнічні стереотипи (авгостереотипи, гетеростереотипи), етнічні установки;
- види етнічних конфліктів та стадії їх розвитку;
- шляхи поведінки та шляхи подолання етнічного конфлікту;
- етнопсихологічні особливості ділового спілкування;

вміти:

- застосовувати різні методи дослідження в етнопсихології;
- використовувати різноманітні методики для дослідження психологічних особливостей

етносу;

- надавати консультації щодо застосування певних стратегій поведінки для подолання етнічного конфлікту;
- консультувати щодо особливостей ділового спілкування із зарубіжними партнерами;

ознайомитись:

- з природничо-науковими основами етнопсихологічної науки;
- з науковими підходами до вивчення і прогнозування групових процесів у колективах;
- з психікою та психічною діяльністю особистості;
- з особливостями професійної діяльності.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Вступ до етнопсихології.

Тема 1. Історія розвитку етнопсихології

Предмет і об'єкт дослідження етнопсихології. Зв'язок етнопсихології з іншими науковими дисциплінами: філософією, соціальною психологією, культурологією, етнографією, антропологією, соціологією, історією, екологічною психологією, політичною психологією, фольклористикою, педагогікою, етнопсихолінгвістикою. Відмінності в розумінні предмета етнопсихології та інших наук. Психологічна сутність основних наукових понять: етнос, нація, психічний склад нації, національний характер, національна свідомість, етнічний стереотип, етнічна установка, етнічний конфлікт. Дослідження відмінностей між народами в Стародавньому світі (Геродот, Гіппократ, Ксенофонт, Платон, Страбон, Теофраст). Розвиток етнічної психології в контексті європейської культури (Г. Гегель, К. Гельвецій, К. Гердер, Д. Дідро, І. Кант, Ш. Монтеск'є, І. Фіхте, Д. Юм). Поширення теорії географічного детермінізму. Внесок Г. Штейнталя, М. Лацаруса, Г. Лебона у становлення етнопсихології як самостійної наукової дисципліни в 19 ст. «Психологія народів» В. Вундта. Етнопсихологічні дослідження в Росії (В. Белінський, М. Бердяєв, Л. Виготський, Н. Данилевський, М. Добролюбов, К. Кавелін, Н. Надеждін, І. Сеченов, В. Соловйов, М. Чернишевський, Г. Шпет та ін). Дискредитація етнічної психології у 20-30 рр. ХХ століття. Становлення вітчизняної етнопсихології. Відродження вітчизняної етнопсихології у 60-х роках ХХ століття. Сучасна українська школа етнічної психології (П. Гнатенко, К. Коростеліна, А. Львовчкіна, Л. Орбан-Лембрик, В. Павленко, М. Пірен, В. Янів та ін.).

Література 1-10

Тема 2. Методологічні засади етнопсихології

Основні теоретичні орієнтації (релятивізм, абсолютизм, універсалізм) та основні підходи (etik; emic) сучасних етнопсихологічних досліджень. Поняття базової і модальної особистості. Методологічні принципи етнопсихології (об'єктивності, наукового підходу, системності, конкретно-історичний, особистісного підходу, детермінізму, гносеологічний та ін.). Використання в етнопсихології обсерваційних, діагностичних, експериментальних, біографічних, проксеметричних методів. Специфіка крос-культурних досліджень. Проведення стандартного етнопсихологічного дослідження.

Література 1-10

Тема 3. Проблема етносу та нації в етнопсихології

Співвідношення понять «етнічна група», «етнічна спільнота», «етнос». Класифікація етнічних спільнот: мікроетнічні одиниці (етнічні групи, сім'ї); субетнічні одиниці (етнографічні групи); макроетнічні одиниці (мовні сім'ї або групи). Типологічні особливості етнічних груп (кланів, племен, народів, націй, народностей). Соціальна та психологічна норма етносу. Сутність теорії етногенезу Л.Гумільова. Способи існування етносів (зародження, розширення, розпад, гомеостаз). Етноеволюційні та

етнотрансформаційні етнічні процеси. Етнічне об'єднання (етнічна фузія, етнічна консолідація, етнічна асиміляція, міжетнічна інтеграція, етногенетична міксація) й етнічний поділ (етнічна парцеляція, етнічна сепарація). Соціально-психологічна сутність поняття «нація». Основні етнічні та культурологічні особливості нації (мова, політична та економічна діяльність на спільній території, релігія, спільна історична пам'ять і досвід, національна свідомість і самосвідомість, традиції, норми поведінки, система етнічних цінностей, почуття національної гідності тощо). Проблема етнічної та культурної маргінальності. Поняття про національну ідентифікацію.

Література 1-10

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 Етнопсихологічні характеристики народів світу й особливості міжетнічної взаємодії

Тема 4. Статичні та динамічні характеристики етносу

Структурні компоненти психічного складу етносу: стійкі утворення (національний або етнічний характер, традиції, звичаї) та емоційна сфера (національні або етнічні почуття, потреби, інтереси). Роль колективного несвідомого в психічному складі етносу (К. Г. Юнг). Національний характер як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. Емоційний, пізнавальний та поведінковий компоненти ментальності. Ментальність: сутність, функції, генеза. Механізми функціонування та прояви етнопсихологічних ментальних особливостей. Вплив культурного середовища на формування етнопсихологічних властивостей народу. Мова як вагомий чинник формування «психіки етносу», своєрідна скарбниця його історичного досвіду. Поняття національної свідомості та етнічної самосвідомості. Відмінності у трактуванні вченими цих понять (за змістом, за формою, за ступенем вираженості емоційного чинника). Структура етнічної самосвідомості (усвідомлення особливостей культури своєї етнічної спільноти, психологічних особливостей своєї спільноти, власних етнопсихологічних особливостей, усвідомлення себе суб'єктом своєї етнічної спільноти, самоототожнення з нею, соціально-моральна самооцінка етнічності).

Література 1-10

Тема 5. Етнокультурна варіативність соціалізації.

Соціалізація, інкультурація, культурна трансмісія. А. Кардинер та етнографія дитинства. порівняльно-культурне вивчення соціалізації: архівні, польові та експериментальні дослідження. Леві-Брюль про ментальності первісної та сучасної людини. Прологічне мислення первісних народів. М. Мід і емпіричні дослідження світу дитинства в різних культурах. Ініціація - важливий інститут соціалізації. Гендерна ідентичність. Соціальна ідентичність.

Література 1-10

Тема 6. Етнічні традиції та міжетнічна взаємодія

Етнопсихологічні особливості національного характеру окремих народів світу (німців, італійців, англійців, французів, шведів, американців, китайців, японців). Національні відмінності в невербальній комунікації. Особливості ділового етикету в різних країнах. Чинники успішної адаптації особистості до нового соціокультурного середовища (мотивація, очікування, життєвий досвід індивіда, міра схожості або відмінності між рідною та новою культурами, демографічні та особистісні характеристики індивіда тощо). Адаптація. Акультурація. Пристосування. Підготовка до міжкультурної взаємодії (культурні асимілятори).

Література 1-10

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												Форма контролю
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Вступ до етнопсихології													
Тема 1. . Історія розвитку етнопсихології	15	4	5			6	15	2	2			13	У
Тема 2. Методологічні засади етнопсихології	15	4	5			6	15					13	У, ПК
Тема 3. Проблема етносу та нації в етнопсихології	15	4	5			6	15	2				13	У, ПК
Разом за змістовим модулем 1	45	12	15			18	45	4	2			39	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Етнопсихологічні характеристики народів світу й особливості міжетнічної взаємодії													
Тема 4. Статичні та динамічні характеристики етносу	15	4	5			6	15		2			13	У
Тема 5. Етнокультурна варіативність соціалізації	15	4	5			6	15	2				13	У, ПК
Тема 6. Етнічні традиції та міжетнічна взаємодія	15	4	6			5	15	2				13	У, ПК
Разом за змістовим модулем 2	45	12	16			17	45	4	2			39	
Всього	90	24	31			35	90	8	4			78	

Форми контролю: усне опитування – У
контрольні роботи – КР
перевірка конспектів – ПК
тестування – Т
колоквіум – К

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Історія етнопсихології	2	2	0.5
2	Предмет етнопсихології	2		0.5
3	Психологічне дослідження культур	2		0.5
4	Етнокультурна варіативність соціалізації	2		0.5
5	Етнопсихологічні проблеми дослідження особистості	2	2	0.5
6	Універсальні аспекти спілкування	2		0.5
7	Культурна варіативність регуляторів соціальної поведінки	2		0.5
8	Роль когнітивних процесів у міжетнічних відносинах	2		0.5
9	Механізми міжгрупового сприйняття	2		0.5
10	Етнічні конфлікти та способи їх врегулювання	2		0.5
11	Адаптація до нового культурного середовища	2		0.5
12	Розвиток та трансформації етнічної ідентичності	2		0.5
Усього годин		24	4	6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Історія та етапи розвитку етнопсихології	3		1
2	Методологічні засади та методи етнопсихологічних досліджень	2		1
3	Проблема етносу та нації в етнопсихології	2	2	1
4	Статичні та динамічні характеристики етносу	2		1
5	Етнічні традиції та міжетнічна взаємодія	3		1
6	Етнічні конфлікти	3	2	2
Усього годин		15	4	7

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Етнопсихологічні уявлення у донауковий період розвитку психології	2		1
2	Розвиток зарубіжної етнопсихології	2		1
3	Розвиток вітчизняної етнопсихології	2	2	1
4	Етнічні стереотипи. Поняття та особливості формування	2		1
5	Поняття про "національний характер"	2		1
6	Ментальність та менталітет: особливості розуміння	2	2	1
7	Соціалізація, інкультурація, культурна трансмісія	2		1
8	Етнічна свідомість та етнічна ідентифікація	2		1

9	Фактори формування культури	2		1
10	Психологія етнічних міграцій	2		1
11	Етнопсихологічні особливості формування сімейних відносин	2		1
Усього годин		16	4	11

9. Теми лабораторних занять (не передбачено)

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Дослідницькі підходи в етнопсихології	3	7	2
2	Класифікація культур в кроскультурній психології	2	6	2
3	Культура та соціотипічна поведінка	3	7	2
4	Етнічна ідентичність: поняття та структура	3	6	2
5	Дослідження етнічної ідентичності євреїв	3	7	2
6	Методи та методики вивчення етнічної ідентичності	3	6	2
7	Менталітет та ментальність: поняття та структура	3	6	2
8	Український етнос - дослідження ментальності	3	6	2
9	Етнічні стереотипи: поняття, функції, властивості, структура	3	7	2
10	Методи дослідження етнічних упереджень	3	6	2
11	Психологічна та соціокультурна адаптація	3	7	2
12	Міжкультурна комунікація	3	7	2
Усього годин		35	78	24

11. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання (максимальна кількість балів 5)

Тематика есе:

- М. Мід і емпіричні дослідження світу дитинства в різних культурах.
- Ініціація - важливий інститут соціалізації.
- Провина та сором як механізм соціального контролю.
- Соціальна ідентичність.
- Культурний контекст спілкування.
- Мова та національна ідентичність.
- Експресивна поведінка та культура.
- Міжкультурні відмінності у каузальній атрибуції.

Тематика групових проєктів з подальшим захистом презентацій (до 15 хвилин) в аудиторії (максимальна кількість балів 5)

- Колективні уявлення та емоції.
- Давньогрецькі філософи та історики (Геродот, Гіппократ) про поведінку і звичаї народів.
- Норма характеру і етнічні психози.
- Соціальна дистанція в етнопсихології.
- Етноцентризм.

- Особливості вербальної та невербальної комунікації.
- Культурний контекст спілкування.

12. Методи навчання:

Загальні:

- **Словесні** методи навчання: евристична бесіда; акроматичне пояснення (індукція, дедукція, традукція), розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.
- **Наочні** методи навчання: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.
- **Практичні** методи навчання: вправи, практичні й дослідні роботи.
- **Активні** методи навчання: сократівська бесіда, дискусія, cooperative learning, імітаційно-діяльнісні ігри, психодрама, кейс-стаді (метод ситуацій).
- **Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій:** LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, Prometheus, Quizlet, Udemy, EdX, Coursera, Brainly, Khan Academy, СК-12). WhatsApp, Viber, Telegram.

За характером пізнавальної діяльності:

- *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення учнями інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- *репродуктивний:* викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання:* викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- *дослідницький:* викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

- ПРН 1** – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»;
- ПРН 2** - лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, метод проектів;
- ПРН 3** – лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація;
- ПРН 4** - дерево рішень, асоціативний куш, таблиця «З-Х-Д», тричастинний щоденник, есе;
- ПРН 10** – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»;
- ПРН 13** – метод проектів; моделювання; «коло ідей», дискусія; проблемний виклад; дослідницький;
- ПРН 15** – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»;
- ПРН 16** – «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, імітація, «ажурна пилка», «ток-шоу»;
- ПРН 17** – «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;
- ПРН 19** – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація.

13. Методи контролю

- оцінка вирішення типових завдань;
- критерійно-орієнтовані тести по окремих розділах дисципліни і дисципліні в цілому;
- письмові контрольні роботи;
- усне опитування під час занять;
- оцінка рефератів по окремих розділах дисципліни з використанням монографічної і періодичної літератури;
- дистанційний контроль;
- творча робота;
- залік.

14. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання та самостійна робота												Підсумковий тест (залік)	Сума балів	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12		40	100
Поточний контроль														
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Контроль самостійної роботи														
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D		
60–67	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних

завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

• **Форми поточного та підсумкового контролю успішності навчання.**

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове опитування, есе, індивідуальний проект.

Форма підсумкового контролю: творча робота, залік.

• **Завдання для заліку**

Залік з дисципліни включає виконання студентами індивідуальної роботи. Індивідуальна робота студентів полягає у виконанні індивідуального пошукового творчого завдання та складається з наступних етапів:

- обрання однієї із запропонованих тем;
- теоретичне опрацювання теми через збір, конспектування та анотування наукової літератури;
- аналіз зібраних наукових джерел;
- написання творчого звіту про ступінь розробки даної проблеми в сучасній психологічній теорії та практиці у вигляді наукових тез;
- захист звіту.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- підготовка звітів, за результатами виконання практичних завдань;
- підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи).

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань практичного заняття, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці інституту (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку літератури до практичного заняття.
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.

- Прочитайте ці розділи.
  - Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
  - Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
  - Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
  - Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки за прочитаним матеріалом.
- Підготовка звітів, за результатами виконання практичних завдань має на меті оформлення результатів самостійної роботи студентів.
- Наявність письмового звіту з базових видів самостійної роботи є обов'язковою, оскільки є базовою підставою для оцінювання студентської роботи.

Алгоритм підготовки

- Виконайте усі необхідні пункти з підготовки практичних завдань.
- За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного заняття та загальні вимоги до письмових звітів.
- Здайте звіт викладачу по завершенню заняття (для студентів денної форми навчання).

Вимоги до письмових звітів та усних доповідей

Письмові звіти студентів мають оформлюватись на комп'ютері, набиратися на окремих листках формату А4 та відповідати таким основним вимогам:

- відповідність усім структурним та змістовим вимогам, зазначеним у плані семінарського заняття.
- наявність титульної сторінки із назвою звіту та інформацією про його виконавців;
- виклад державною мовою,
- акуратне оформлення без помітних виправлень та інших технічних недоліків.

Загальні вимоги усної відповіді

Усні виступи мають розкривати зміст висвітлюваного питання, теми, проблеми, що обговорюється та відповідати таким основним вимогам:

- Логічна послідовність викладу думок. Кожна думка має логічно пов'язуватися із попередньою таким чином, щоб не викликати смислових непорозумінь.
- Точність мовлення полягає у найповнішому викладі матеріалу з найоптимальнішим використанням мовних засобів, використанні усталених понять та термінів.
- Логічний наголос як виділення за допомогою голосу та пауз найважливіших понять.
- Дотримання норм української мови.

16. Методичне забезпечення

- робоча навчальна програма дисципліни;
- комплексна контрольна робота;
- залікові матеріали;
- конспекти лекцій;
- інформаційно-методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

17. Рекомендована література

Основна:

1. Історія української культури : навч. посібник / За ред. О. Ю. Павлюкової. Київ, 2012.
2. Кебуладзе В. Переклад. Топос. Етнос. *Філософська думка*. 2010. № 3. с.22-31.
3. Лозова О. М. Картина й модель етнічного світу. *Методологія психосемантичних досліджень етносу : монографія* / за ред. О.М. Лозова. Київ: Слово, 2011 с. 25-39.
4. Османова А., Співак Л. Етнопсихологія. Психодіагностичний практикум. Хрестоматія.

Київ : Університет «Україна», 2023. 128 с.

4. Павленко В. М. Етнопсихологія : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.
5. Палій А. А. Культуральні відмінності та їх вияви. *Диференціальна психологія: навчальний посібник* / за ред. А. А. Палій. Київ : Академвидав, 2010. С. 405-409.
6. Пірен М. Етнопсихологія : підручник. Київ : Університет «Україна», 2011. 526 с.
7. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія: навч. посіб. Київ : Каравела, 2018. 263 с.
8. Савицька О.В.: Курс етнопсихології у системі підготовки вчителя українознавства. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №6. с. 64-65.

Допоміжна:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти: Міркування щодо походження і поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 274 с.
2. Губко О. Психологія українського народу: наукове дослідження у 2 кн. Кн. 2: Психологічні особливості наших країн у міжчасі Трипілля — сучасна Україна (Олексій Губко). ТОВ “Видавництво друкарня Діло” 2013. 400 с.
3. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : монографія. Київ : “САММІТ-КНИГА”, 2010. 432 с.
4. Етнопсихологія (у схемах і таблицях) : навчальний посібник/ Гомонюк О. М. та ін. Хмельницький: Видавництво НДПСУ, 2012. 232 с.
6. Павленко В. М., Таллін С. О. Етнопсихологія : навч. посіб. Київ, 2011. 344с.
7. Психологія мас : навч. Посіб./ автор-упорядник Я. Є. Кальба. Тернопіль: навчальна книга - Богдан, 2012. 208 с.